

Ярошенко Артем Сергійович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, Україна, м. Дніпро
e-mail: artem1191@gmail.com
ORCID 0000-0001-7072-0589

Костенко Оксана Миколаївна,
адвокат, Україна, м. Дніпро
e-mail: jurist24.7@gmail.com
ORCID 0000-0002-6921-7182

doi: 10.21564/2414–990x.148.190854
УДК 347.9

ВИЗНАННЯ СУДОМ НЕДІЙСНИМИ ФІКТИВНИХ ДОГОВОРІВ ДАРУВАННЯ, УКЛАДЕНИХ З МЕТОЮ ПРИХОВАННЯ МАЙНА БОРЖНИКА: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЄДИНОЇ ПРАВАЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ

Статтю присвячено вивченню підходів суду до визнання недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника. Проаналізовано судову практику із зазначеного питання. Визначено роль Верховного Суду у забезпеченні формування сталої судової практики. Запропоновано деталізувати законодавчі положення щодо місця та ролі судового прецеденту в системі джерел права України.

Ключові слова: фіктивний договір; договір дарування; визнання договору недійсним; судовий прецедент.

Ярошенко А. С., кандидат юридических наук, доцент кафедри громадянського права і процесу, Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина, г. Днепр.
e-mail: artem1191@gmail.com ; ORCID 0000-0001-7072-0589

Костенко О. Н., адвокат, Украина, г. Днепр.
e-mail: jurist24.7@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6921-7182

Признание судом недействительными фиктивных договоров дарения, заключенных с целью сокрытия имущества должника: проблемы формирования единой правоприменительной практики

Статья посвящена изучению подходов суда к признанию недействительными фиктивных договоров дарения, заключенных с целью сокрытия имущества должника. Анализируется судебная практика по данному вопросу. Определена роль Верховного Суда в обеспечении формирования устойчивой судебной практики. Предлагается детализировать законодательные положения относительно места и роли судебного прецедента в системе источников права Украины.

Ключевые слова: фиктивный договор; договор дарения; признание договора недействительным; судебный прецедент.

Вступ. В Україні продовжується реформування судової гілки влади, що має на меті посилення до неї довіри серед населення. Так, поміж основних вимог до правосуддя є забезпечення права кожного на справедливий та в розумний строк розгляд спору щодо його прав та обов'язків цивільного характеру, що кореспондується зі ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Зокрема для того, щоб сформувати єдину правозастосовну практику, яка забезпечить дотримання принципу справедливості для всіх, та прискорити розгляд справ нижчими інстанціями Велика Палата Верховного Суду (далі – ВП ВС) у визначених законом випадках здійснює перегляд судових рішень у касаційному порядку з метою забезпечення однакового застосування судами норм права. Дана правова норма знайшла своє закріплення в ч. 4 ст. 263 ЦПК України – при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладених у постановах Верховного Суду [1].

Про актуальність проблеми визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника, свідчить, зокрема, розгляд даного питання в рамках постанови ВП ВС у справі № 369/11268/16-ц від 03.07.2019 р. З посиланням на ч. 5 ст. 403 ЦПК України, в ній зазначається, що питання визнання судами недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника, має виключно правову проблему, і передача справи на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що науковий пошук з питань дійсності та недійсності правочинів у різний час був предметом дослідження багатьох учених, таких як: А. С. Бахаєв (А. S. Bakhaiev), Є. В. Бернада (Ye. V. Bernada), Ж.-Л. Бергель (J.-L. Bergel), Я. М. Романюк

(Ya. M. Romaniuk), I. B. Спасибо-Фатеєва (I. V. Spasybo-Fatieieva), M. B. Цвік (M. V. Tsvik) та інші, однак питання визнання судом недійсним фіктивного правочину у зв'язку з недобросовісністю його сторін залишається недостатньо вивченим і таким, що потребує подальшого дослідження.

Метою даної статті є дослідження підходів суду до визнання недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника, а також визначення напрямів удосконалення законодавства із зазначеного питання.

Виклад основного матеріалу. Для деталізації питання в площині приватного права вважаємо за необхідне звернутися до загальних принципів права, які виходять як з норм позитивного права, так і з самого існуючого в країні правового порядку та являють собою положення об'єктивного права, які можуть виражатися або не виражатися в текстах писаного права, але мають загальний характер та обов'язково застосовуються в судовій практиці [3]. До таких принципів відносять «принципи морального порядку, які не записано в законі». До них належать, зокрема, принцип «обман спростовує всі юридичні наслідки» [4, с. 194].

У контексті забезпечення прав людини п. 6 ст. 3 ЦК України до засад цивільного законодавства віднесено, серед іншого, добросовісність. Відповідно до частин 2–4 ст. 13 ЦК України при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб. Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. При здійсненні цивільних прав особа повинна дотримуватися моральних засад суспільства [5].

Добросовісність визначається як моральна настанова індивіда на виконання своїх емпіричних зобов'язань у відповідності до шкали стандартів певної сфери діяльності [6, с. 615].

У теорії цивільного права добросовісність розуміють як морально-етичну категорію, яка є оціночною; вона поєднує у собі об'єктивний елемент – вимогу певної поведінки суб'єкта правовідносин, яка передбачена конкретними правовими нормами, і суб'єктивний елемент, який пов'язаний з діями суб'єкта правовідносин, що повинні відповідати таким критеріям, як чесність, правдивість, повага до прав інших осіб, безумовне виконання своїх обов'язків та внутрішнє розуміння необхідності певної поведінки [7, с. 174].

У постанові ВП ВС у справі № 369/11268/16-ц від 03.07.2019 р. зазначається, що дії учасників цивільних правовідносин мають бути добросовісними, тобто відповідати певному стандарту поведінки. Фраудаторні правочини (правочини, що вчинені боржником на шкоду кредиторам) в українському законодавстві регулюються тільки в певних сферах, зокрема, у виконавчому провадженні (частина 4 статті 9 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII). ВП ВС враховує, що фіктивний правочин характеризується тим, що сторони вчиняють такий правочин лише для вигляду, знають заздалегідь, що він не буде виконаний, вважає, що така протизаконна

мета, як укладення особою договору дарування майна зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації чи звернення стягнення на вказане майно в рахунок погашення боргу, свідчить, що його правова мета є іншою, ніж та, що безпосередньо передбачена правочином (реальне безоплатне передання майна у власність іншій особі), а тому цей правочин є фіктивним і може бути визнаний судом недійсним [2].

Варто зазначити, що питання фраздаторних правочинів вже неодноразово розглядалося касаційною інстанцією та викладено у висновках постанов ВС – у справі № 757/39939/15-ц від 13.03.2019 р., у справі № 757/12646/16-ц від 13.03.2019 р., однак питання донесення даної позиції для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики до судів нижчих інстанцій залишається відкритим, в тому числі, і через недоліки законодавства з питання визнання фіктивного правочину недійсним.

Фіктивний правочин характеризується тим, що сторони вчиняють його лише для вигляду, знаючи заздалегідь, що він не буде виконаний. При вчиненні фіктивного правочину учасники мають інші цілі, ніж ті, що передбачені правочином, причому справжні їх цілі можуть бути протизаконними (наприклад, укладення громадянином договору дарування майна зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації). Водночас фіктивний правочин може взагалі не мати правової мети. Фіктивним може бути визнаний будь-який правочин, якщо він не має на меті встановлення правових наслідків, незалежно від того, в якій формі він вчинений (нотаріальне посвідчення, державна реєстрація) [8, с. 388].

Так, наприклад, відмовляючи у позовах про визнання фіктивними договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника, позиція судів нижчих інстанцій близька до позиції Дзержинського районного суду м. Харкова у справі 638/18851/16-ц від 2 жовтня 2019 р., де суддя посилаючись на зміст ст. 234 ЦК України зазначає, що фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином. Фіктивний правочин визнається судом недійсним та зазначає, що відповідно до п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 9 від 06.11.2009 р. «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» для визнання правочину фіктивним необхідно встановити наявність умислу всіх сторін правочину. Судам необхідно враховувати, що саме по собі невиконання правочину сторонами не означає, що укладено фіктивний правочин [9].

Відповідно до положень, закріплених у ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», на Верховний Суд покладено обов'язок забезпечення сталості та єдності судової практики. Належне виконання такого обов'язку сприятиме її прогнозованості, втілення принципу правової визначеності (*res judicata*) та реалізації доктрини сталості правосуддя (*jurisprudence constante*) [10].

Як справедливо зазначає Т. А. Цувіна, вимога забезпечення національними судами єдності судової практики прямо не передбачена як гарантія права на

справедливий судовий розгляд, проте вона була визнана такою у процесі еволюційного тлумачення п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Так, Європейський суд з прав людини зауважує, що єдність у застосуванні правових норм у подібних правовідносинах є невід'ємною складовою правової визначеності, яка, серед іншого, гарантує певний ступінь стабільності правової ситуації та сприяє утвердженню суспільної довіри до суду [11].

З приводу обов'язковості врахування норм права, викладених в судових рішеннях, заслуговує на увагу думка І. А. Балюк, що правовий механізм використання судового рішення визначений нормами чинного законодавства, а судова практика усуває прогалини і додає визначеності його застосуванню [12, с. 8].

На нашу думку, проблема формування єдиної правозастосовної практики полягає в тому, що суди нижчих інстанцій не завжди звертаються до загальних принципів права та судової практики, та часом намагаються встановити умисел обох і дарувальника, і обдаровуваного.

Так, наприклад, щодо рішення Першотравенського міського суду Дніпропетровської області, яким відмовлено у визнанні недійсним договору дарування, суд вважає за необхідне зазначити, що у фіктивних правочинах внутрішня воля сторін не відповідає зовнішньому прояву, тобто обидві сторони, вчиняючи фіктивний правочин, знають заздалегідь, що він не буде виконаний, тобто мають інші цілі, ніж передбачено правочином. Такий правочин завжди укладається умисно [13].

У теорії цивільного права існує два підходи до класифікації правочинів за кількістю сторін:

1) залежно від кількості сторін, що здійснюють волевиявлення для дійсності правочину, вони можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми. Відповідно до даного підходу договір дарування є двостороннім, оскільки дарувальник передає обдаровуваному майно, а обдаровуваний, у свою чергу, може прийняти чи відмовитися від прийняття дарунку. Прихильники даного підходу зазначають, що дарування – це угода, що ґрунтується на взаємній згоді, а не на волі одного дарувальника. До прийняття пропонованого дарунку особою, яку обдаровують, дарування немає сили. Тому дарування признається договором [14, с. 304]. Тобто обов'язково необхідна як воля дарувальника, так і згода обдаровуваного, який має право відмовитися від прийняття дарунку в силу певних причин. Ніхто не може щось подарувати іншій особі без її згоди [15, с. 4];

2) залежно від наявності прав та обов'язків правочини також можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми. Відповідно до даної правової позиції договір дарування є одностороннім, оскільки обов'язки має лише дарувальник.

На нашу думку, саме друга позиція оптимальним чином відображає правову природу дарування, і, відповідно, договір дарування є одностороннім правочином.

Так, у юридичній літературі зазначають, що договір дарування є, як правило, одностороннім договором: обдаровуваний стає власником речі (або має права вимагати передання йому дарунка), тобто не приймає на себе ніяких обов'язків, а дарувальник передає (або зобов'язується передати) майно, не отримуючи при цьому ніяких прав вимоги щодо обдаровуваного. За винятком, коли встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення [16, с. 250].

Аналогічної позиції дотримуються також автори Науково-практичного коментаря ЦК за загальною редакцією С. О. Короеда: ч. 2 ст. 717 ЦК України – договір дарування вказує на неприпустимість встановлення договором дарування обов'язку обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-які дії майнового або немайнового характеру. Це пов'язано з тим, що акт дарування є одностороннім правочином. Метою дарування є виключно безоплатна передача (відчуження) майна від однієї особи до іншої, і не більше [17, с. 712].

Тобто, встановлюючи відсутність наміру невиконання зобов'язань у обдаровуваного, іноді судді відходять від предмета спору, оскільки з проаналізованого видно, що договір дарування є одностороннім та його укладення дарувальником вказує на порушення загального принципу добросовісності та обман, який спростовує всі юридичні наслідки.

Звертаючись до усталеної практики, варто зазначити, що позиція Верховного Суду вирішує ще одне питання, яке постає перед судами. Так у постанові від 13 березня 2019 р. у справі № 757/12646/16-ц Верховний Суд зазначає, що відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, дійшов помилкового висновку, що позивач не є стороною договору дарування, тому не може оспорювати цей правочин, оскільки правом оспорювати правочин і вимагати проведення реституції ЦК України наділяє не лише сторону (сторони) правочину, але й інших, третіх осіб, що не є сторонами правочину, визначаючи статус таких осіб як «заінтересовані особи» (статті 215, 216 ЦК України).

З огляду на зазначені приписи, правила статей 15, 16 ЦК України, а також норми процесуального права кожна особа має право на захист, у тому числі судовий, свого цивільного права, а також цивільного інтересу, що загалом може розумітися як передумова для виникнення або обов'язковий елемент конкретного суб'єктивного права, як можливість задовольнити свої вимоги за допомогою суб'єктивного права та виражатися в тому, що особа має обґрунтовану юридичну заінтересованість щодо наявності чи відсутності цивільних прав або майна в інших осіб [18].

Наступною проблемою, яка може виникнути при розгляді даної категорії справ – обмеження права на касаційне оскарження таких рішень виходячи з положень ст. 274 ЦПК України, що відносять дану категорію справ до малозначних, та розгляд даних справ за правилами спрощеного провадження. Однак, на нашу думку, така градація є недоцільною, оскільки якщо законом

дозволяється звернення стягнення, в тому числі на житло боржника, то дана категорія справ вже не може бути малозначною.

Також варто зазначити, що у разі віднесення справ про визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника, до категорії малозначних – право на справедливий суд при розгляді справи може бути порушеним, оскільки розгляд справ даної категорії може бути достатньо тривалим.

Не можна обійти ще одне проблемне питання, яке виникає при розгляді справ про визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника та важливе для формування єдиної правозастосовної практики. Це питання точки відліку строку позовної давності. Відповідно до ст. 257 ЦК України загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки. Більшість стягувачів у контексті звернення з позовною вимогою про визнання недійсним договору дарування, який укладено боржником зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації чи звернення стягнення на вказане майно в рахунок погашення боргу, звертаються з моменту, коли вони дізналися про укладення даного договору, а не моменту його укладення. Відповідачі у справі у свою чергу посилаються на ч. 4 ст. 267 ЦК України, що вплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові.

Вважаємо за необхідне наголосити, що позивачі у даній категорії справ не одразу звертаються до суду, оскільки здебільшого не знають «про перехід права власності», і звертаються до суду лише після того, як виявлять це майно у родичів боржника у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та Реєстрі прав власності на нерухоме майно, Державному реєстрі іпотек, Єдиному реєстрі заборон відчуження об'єктів нерухомого майна під час перевірки їх майнового стану або об'єктів, які вибували з володіння боржника.

Висновки. Підводячи підсумки, можна констатувати, що наразі існує проблема формування єдиної правозастосовної практики у справах про визнання недійсним фіктивного договору дарування майна зі своїм родичем з метою приховання цього майна від конфіскації чи звернення стягнення на вказане майно в рахунок погашення боргу, оскільки дану категорію справ може розглядати лише суд. На нашу думку, дана ситуація склалася через недеталізацію законодавцем проблематики визнання недійсними даних договорів та викликану цим необхідність звернення до «судового прецеденту», який передбачено, зокрема, ст. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Класичне віднесення України до романо-германської правової сім'ї почасти сприяло формуванню уявлення про вітчизняну систему джерел права як виключно систему нормативно-правових актів. Хоча, по-перше, досягти однакового застосування законів за відсутності обов'язку розгляду однакових категорій справ однаково різними суддями неможливо; по-друге, надмірна деталізація законів лише ускладнює застосування певної норми права. Український законодавець, усвідомлюючи необхідність вироблення сталої судової практики, визначив, що норми права,

які містяться у постановвах Верховного Суду, враховуються іншими судами. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне законодавчо закріпити в гл. 1 ЦК України обов'язок судів нижчих інстанцій застосовувати норми права, що містяться у постановвах ВС, як джерело права.

Також важливо більш детально регламентувати таке нове для вітчизняної правозастосовної практики поняття як «малозначні справи». Сьогоднішнє його розуміння є занадто загальним і на практиці призводить до негативних явищ, зокрема, до обмеження права на оскарження судового рішення.

Список літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 1530.
2. Постанова Верховного Суду від 3 липня 2019 р., судова справа № 369/11268/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83482786> (дата звернення: 02.01.2020).
3. Bergel J.-L. *Théorie générale du droit*. Paris. Dalloz. 1985. 367 p.
4. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В та ін. *Загальна теорія держави і права* : підручник. Харків : Право. 2009. 584 с.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
6. *Філософський енциклопедичний словник / редкол. : В. І. Шинкарук (голова)*. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
7. Чубоха Н. Ф. Принцип добросовісності у цивільному праві України. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2013. № 2. С. 171–174. URL: http://www.par.in.ua/2_2013/Chubokha.pdf (дата звернення 02.01.2020).
8. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України* : у 2 т. 4-те вид., перероб. і допов. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2011. Т. 1. 808 с.
9. Рішення Держинського районного суду м. Харкова від 2 жовтня 2019 р., судова справа № 638/18851/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85062101> (дата звернення: 02.01.2020).
10. Зуєвич Л. (Без)прецедентна ієрархія. *Закон і бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/print/137890-chi_mozhna_dosyagti_ednosti_sudovoi_praktiki_yakscho_postano.html (дата звернення: 02.01.2020).
11. Цувіна Т. А. Єдність судової практики як елемент правової визначеності: підхід Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 146. doi: 10.21564/2414-990X.146.175598.
12. Балюк І. А. Правові аспекти визначеності судового рішення як джерела права України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. С. 3–8.
13. Рішення Першотравенського міського суду Дніпропетровської області від 16 січня 2018 р., судова справа № 186/1597/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71632043#> (дата звернення: 22.11.2019).
14. Ярошенко О. Договір дарування. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_17186 (дата звернення: 02.01.2020).
15. Горбунова Л. М., Богачов С. Б., Іванчук І. Ф. та ін. *Договір дарування*. Київ : ТОВ «Поліграф-Експрес». 2006. 35 с.
16. *Цивільне право* : підручник : у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків : Право, 2011. Т. 2. 816 с.
17. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України* / за заг. ред. С. О. Короєда. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2018. 1168 с.
18. Постанова Верховного Суду від 13 березня 2019, судова справа № 757/12646/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80588083> (дата звернення: 02.01.2020).

References

1. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40, art. 1530.
2. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 3 lypnia 2019 r., sudova sprava № 369/11268/16-ts. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83482786>.
3. Bergel, J.-L. (1985). *Théorie générale du droit*. Paris. Dalloz.
4. Tsvik, M.V., Petryshyn, O.V., Avramenko, L.V et al. (2009). *Zahalna teoriia derzhavy i prava*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 40, art. 356.
6. Shynkaruk, V.I. (Ed.). (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].
7. Chubokha, N.F. (2013). Pryntsyp dobrosovisnosti u tsyvilnomu pravi Ukrainy. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Porivnialno-analitychne pravo»*, 2, 171–174. URL: http://www.pap.in.ua/2_2013/Chubokha.pdf [in Ukrainian].
8. Dzera, O.V., Kuznietsova, N.S., Luts, V.V. (Eds.). (2011). *Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy*. (Vols. 1–2; Vol. 1). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
9. Rishennia Dzerzhynskoho raionnoho sudu m. Kharkova vid 02 zhovtnia 2019 r., sudova sprava № 638/18851/16-ts. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/85062101>.
10. Zuievych, L. (Bez)pretsedentna iierarkhiia. Zakon i biznes. URL: https://zib.com.ua/ua/print/137890-chi_mozhna_dosyagti_ednosti_sudovoi_praktiki_yakscho_postano.html [in Ukrainian].
11. Tsvina, T.A. (2019). Yednist sudovoi praktyky yak element pravovoi vyznachenosti: pidkhid yevropeiskoho sudu z prav liudyny. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 146*. doi: 10.21564/2414-990X.146.175598 [in Ukrainian].
12. Baliuk, I.A. (2019). Pravovi aspekty vyznachenosti sudovoho rishennia yak dzherela prava Ukrainy. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnoho prava, issue 1*, 3–8 [in Ukrainian].
13. Rishennia Pershotravenskoho miskoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 16 sichnia 2018 r., sudova sprava № 186/1597/16-ts. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71632043#>.
14. Yaroshenko, O. Dohovir daruvannia. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_17186 [in Ukrainian].
15. Horbunova, L.M., Bohachov, S.B., Ivanchuk, I.F. et al. (2006). *Dohovir daruvannia*. M-vo yustytstii Ukrainy. Kyiv: TOV «Polihraf-Ekspres» [in Ukrainian].
16. Borysova, V.I., Spasybo-Fatieieva, I.V., Yarotskyi, V.L. (Eds.). (2011). *Tsyvilne pravo*. (Vols. 1–2; Vol. 2). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
17. Koroed, S.O. (Ed.). (2018). *Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy*. Kyiv: Vydavnychi dim «Profesional» [in Ukrainian].
18. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 13 bereznia 2019 r., sudova sprava № 757/12646/16-ts. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80588083>.

Yaroshenko A. S., PhD in Law, Associate Professor of the Department of civil law and procedure, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine, Dnipro.
e-mail: artem1191@gmail.com ; ORCID 0000-0001-7072-0589

Kostenko O. M., lawyer, Ukraine, Dnipro.
e-mail: jurist24.7@gmail.com ; ORCID 0000-0002-6921-7182

Invalidation by the court of fictitious gift agreements concluded with the purpose of concealing the debtor's property: problems of formation of a unified law enforcement practice

The article is devoted to the study of the court's approaches to invalidation of fictitious gift agreements concluded with the purpose of concealing the debtor's property, and determination of directions of improvement of the legislation on the specified question.

The general principles of law, which may or may not be expressed in the texts of written law, are considered, but have a general character and are necessarily applied in judicial practice. The article analyses the judicial practice on this issue.

The role of the Supreme Court in ensuring the formation of sustainable judicial practice is defined. It is emphasized that the proper performance of such a duty will contribute to its predictability, the embodiment of the principle of legal certainty and the implementation of the doctrine of the permanence of justice. The proper performance of such a duty will contribute to its predictability, the embodiment of the principle of legal certainty and the implementation of the doctrine of the permanence of justice.

It is concluded that the problem of forming a unified law enforcement practice is that lower courts do not always refer to the general principles of law and judicial practice, and sometimes try to establish the intent of both the donor and the donee.

This situation has developed due to the lack of detail by the legislator of the issue of invalidation of these contracts and, therefore, the need to address the “judicial precedent”, which is provided, in particular, article 13 of the Law of Ukraine “On the judicial system and status of judges”. The classical attribution of Ukraine to the Romano-German legal family, where it contributed to the formation of the idea of the domestic system of sources of law, as exclusively a system of normative legal acts. The Ukrainian legislator, realizing the need to develop a sustainable judicial practice, determined that the rules of law contained in the decisions of the Supreme Court are taken into account by other courts.

Given this, it is proposed to detail the legislative provisions on the place and role of judicial precedent in the system of sources of law of Ukraine.

Keywords: fictitious contract, contract of donation, invalidation of the contract, judicial precedent.

Рекомендоване цитування: Ярошенко А. С., Костенко О. М. Визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника: проблеми формування єдиної правозастосовної практики. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 66–75. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.148.190854>.

Suggested Citation: Yaroshenko, A.S., Kostenko, O.M. (2020). Vyznannia sudom nediisnymy fiktyvnykh dohovoriv daruvannia, ukladenykh z metoiu prykhovannia maina borzhnyka: problemy formuvannia yedynoi pravozastosovnoi praktyky [Invalidation by the court of fictitious gift agreements concluded with the purpose of concealing the debtor's property: problems of formation of a unified law enforcement practice]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 148, 66–75*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.148.190854> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 04.01.2020 р.